

Obsah

	Úvodem	13
1	Základy teorie národohospodářského plánování	17
1.1	Myšlenky zakladatelů teorie národohospodářského plánování	17
1.2	Předpoklady národohospodářského plánování	19
1.3	Národohospodářské plánování a ekonomické zákony	20
1.4	Pojem a předmět teorie národohospodářského plánování	24
1.5	Vztah národohospodářského plánování k jiným vědním disciplínám	26
1.6	Zásady národohospodářského plánování	28
2	Základy metodologie národohospodářského plánování	30
2.1	Pojem, předmět a směry zdokonalování metodologie národohospodářského plánování	30
2.2	Soustava cílů rozvoje národního hospodářství	32
2.3	Hlavní metody národohospodářského plánování	33
2.3.1	Metoda bilanční	34
2.3.2	Metoda analýzy a syntézy	34
2.3.3	Metoda hlavního článku	35
2.3.4	Metoda komparativní	36
2.3.5	Metody optimalizace plánových řešení	37
2.3.6	Metody statistické a matematické	37
2.4	Systém bilancí	39
2.5	Systém ukazatelů	40
2.6	Systém norem	43
2.7	Systém plánovacích dokumentů	45
2.7.1	Prognóza	45
2.7.2	Koncepce rozvoje	46
2.7.3	Programy rozvoje	46
2.7.4	Technickoekonomické studie	47
2.7.5	Dlouhodobý výhled rozvoje národního hospodářství	47
2.7.6	Směrnice pro sestavení návrhů státních plánů rozvoje	48
2.7.7	Plán	48
2.7.8	Národohospodářský plán	48
2.8	Státní plán rozvoje a jeho části	49
2.8.1	Normativní část státního plánu	49
2.8.2	Zdůvodňující část státního plánu	50
2.8.3	Tabulková část státního plánu	50
2.8.4	Metodika tvorby státního plánu	51

2.9	Hlavní směry rozvoje metodologie národohospodářského plánování	52
2.9.1	Komplexní sociálně ekonomické plánování	52
2.9.2	Optimální plánování	56
3	Systém plánovitého řízení socialistické společnosti	58
3.1	Celospolečenský systém	58
3.1.1	Smysl a cíle systémového přístupu při studiu systému řízení	58
3.1.2	Celospolečenský systém a jeho vztah k systému ekonomickému	62
3.1.3	Celospolečenské subjekty a jejich hlavní nástroje řízení	65
3.1.4	Stát jako subjekt řízení a jeho organizační výstavba	69
3.1.5	Nástroje politiky socialistického státu	72
3.1.6	Tvorba státního plánu jako rozhodovací proces společenských subjektů	75
3.2	Ekonomický systém	78
3.2.1	Subjekty ekonomického systému	78
3.2.2	Ekonomické vztahy mezi subjekty	82
3.2.3	Podmínky racionální činnosti ekonomického systému	86
	— racionální vývoj hmotných vztahů	86
	— racionální vývoj hodnotových vztahů	87
	— soulad vývoje hmotných a hodnotových vztahů na makroekonomické úrovni	91
	— soulad vývoje hmotných a hodnotových vztahů rozvojových oborů a komplexů	93
3.2.4	Priorita poznání společenských cílů a hmotných vztahů při dlouhodobém řízení	94
3.2.5	Zvláštnosti dlouhodobého, střednědobého a operativního řízení	98
3.3	Řízení prognostické činnosti a tvorby státních plánů rozvoje	101
3.3.1	Rozdíly mezi dlouhodobým a střednědobým řízením	101
3.3.2	Zvláštnosti dlouhodobého řízení	101
3.3.3	Zvláštnosti střednědobého řízení	102
3.3.4	Státní řízení prognostické činnosti	103
	— důvody řízení tvorby prognóz státem	103
	— soustava dlouhodobých prognóz	105
3.3.5	Etapy koordinace dlouhodobého a střednědobého rozhodování	108
3.3.6	Příklady makroekonomického rozhodování při dlouhodobém a střednědobém řízení	112
3.4	Řízení realizace státních plánů rozvoje	120
3.4.1	Zvláštnosti rozhodovacích procesů při realizaci státních plánů rozvoje	120
3.4.2	Krátkodobá prognóza jako nástroj poznávání obsahu prováděcích plánů a běžné hospodářské politiky	122
3.4.3	Soustava krátkodobých prognóz	123
3.4.4	Některé podmínky plynulé běžné činnosti ekonomického systému	125
	— žádoucí vývoj zásob	125
	— vývoj stavebních investic	126
	— pružnost spotřeby domácností	127
	— potřeba a zdroje financování investic	127
	— priority bilančních souladů v ročních plánech	128
3.5	Řízení plánovitého rozvoje oblastí	129
3.5.1	Jednota státního, místního a odvětvového řízení	129
3.5.2	Zvláštnosti cílů a úkolů plánovitého řízení rozvoje oblastí	130

3.5.3	Správní a ekonomické oblasti	133
3.5.4	Územní plány	135
3.6	Ústřední plánovací orgán	136
3.6.1	Hlavní úkoly a organizační struktura Státní plánovací komise	136
3.6.2	Rozvoj soustavy plánových informací	141
	— periodické informace	141
	— jiné informace přejímané a poskytované Státní plánovací komisí	142
	— automatizované systémy sběru a zpracování plánových informací	143
4	Dynamika rozvoje, efektivnost a struktura národního hospodářství	147
4.1	Klasifikace ekonomických činností	147
4.2	Dynamika rozvoje národního hospodářství	149
4.2.1	Význam a postavení tempa ekonomického růstu	149
4.2.2	Ekonomická úroveň země	151
4.2.3	Ukazatele tempa ekonomického růstu	152
4.2.4	Metody plánování tempa ekonomického růstu	153
4.2.5	Analýza minulého tempa ekonomického růstu	156
4.2.6	Budoucí podmínky ekonomického růstu ČSSR	157
4.3	Národohospodářská efektivnost a intenzita ekonomického růstu	159
4.3.1	Pojetí efektivnosti	159
4.3.2	Vztah ekonomické efektivnosti k extenzitě a intenzitě ekonomického růstu	161
4.3.3	Soustava ukazatelů plánování efektivnosti ekonomického rozvoje	163
4.3.4	Vývoj efektivnosti rozvoje národního hospodářství ČSSR	166
4.3.5	Ekonomický rozvoj ČSSR z hlediska působení extenzivních a intenzivních činitelů na růst národního důchodu	167
4.4	Struktura národního hospodářství	170
4.4.1	Pojetí struktury národního hospodářství	170
4.4.2	Činitele strukturálních změn	171
4.4.3	Hlavní strukturální průřezy v oblasti výroby	173
4.4.4	Analýza odvětvové struktury národního hospodářství ČSSR	174
4.5	Bilance zdrojů a užití společenského produktu	176
4.5.1	Zdroje společenského produktu	178
4.5.2	Užití společenského produktu	180
4.5.3	Funkce bilance společenského produktu	181
5	Plánování výrobních činitelů	183
5.1	Plánování reprodukce pracovních sil	183
5.1.1	Pracovní síly jako výrobní činitel a zvláštnosti plánování reprodukce pracovních sil	183
	— základní pojmy plánování pracovních sil	185
	— zvláštnosti plánování pracovních sil	186
5.1.2	Nástroje poznávání reprodukce pracovních sil	186
	— bilance pracovních zdrojů	186
	— bilance pracovních sil	190
5.1.3	Místo a úloha plánu práce a mezd ve státním plánu	190
	— struktura a hlavní ukazatele plánu práce	192
5.2	Plánování reprodukce základních fondů	195
5.2.1	Základní fondy jako výrobní činitel a podmínky jejich rozšířené reprodukce	195

5.2.2	Nástroje plánování reprodukce základních fondů	198
	— nástroje poznávání reprodukce základních fondů	198
	— státní plán	205
	— hlavní části a ukazatele plánu reprodukce základních prostředků	206
	— plánování přípravy a zabezpečení výstavby, oprav a údržby základních prostředků	209
5.2.3	Efektivnost investiční výstavby	212
	— investiční výstavba a rozestavenost	213
5.3	Plánování vědeckotechnického rozvoje	214
5.3.1	Význam vědeckotechnického rozvoje a jeho plánovitého řízení	214
5.3.2	Nástroje plánování vědeckotechnického rozvoje	217
	— nástroje poznávání základních směrů vědeckotechnického rozvoje	217
	— plán vědeckotechnického rozvoje	219
	— plánovitě řízení vědeckotechnické spolupráce	226
5.3.3	Efektivnost vědeckotechnického rozvoje	229
5.4	Plánování vnějších vztahů	230
5.4.1	Význam plánovitého řízení vnějších vztahů	230
5.4.2	Plánování zahraničního obchodu	233
	— místo a úloha plánu zahraničního obchodu ve státním plánu	233
	— využití bilancí pro sestavení plánu zahraničního obchodu	234
	— hlavní části a ukazatele plánu zahraničního obchodu	237
	— efektivnost zahraničního obchodu	240
6	Plánování výrobních odvětví	241
6.1	Význam a úloha plánování výrobních odvětví	241
6.2	Plánování průmyslové výroby	242
6.2.1	Místo a úloha plánu průmyslové výroby ve státním plánu	242
6.2.2	Využití bilancí pro sestavení plánu průmyslu	246
	— bilance výrobních kapacit	248
	— hmotné bilance průmyslových a zemědělských výrobků	248
6.2.3	Hlavní části a ukazatele plánu průmyslu	250
	— plán průmyslové výroby zboží a hrubé výroby	252
	— plán výroby a obytnosti	253
	— plán výroby ve hmotných jednotkách	255
6.3	Plánování zemědělství	255
6.3.1	Místo a úloha plánu zemědělství ve státním plánu	255
6.3.2	Využití bilancí pro sestavení plánu zemědělství	259
	— bilance půdy	259
	— bilance osevních ploch	259
	— bilance krmiv	261
	— bilance hospodářského zvířectva	261
	— bilance hnojiv	261
	— bilance ryzí zemědělské produkce	262
6.3.3	Hlavní části a ukazatele plánu zemědělství	266
6.3.4	Plány lesního a vodního hospodářství	267
6.4	Plánování stavebnictví	269
6.4.1	Místo a úloha plánu stavebnictví ve státním plánu	269
6.4.2	Využití bilancí pro sestavení plánu stavebnictví	271
	— analytické a syntetické bilance národního hospodářství	271
	— bilance stavební produkce	272
6.4.3	Hlavní části a ukazatele plánu stavebnictví	273
	— souhrnné ukazatele	274
	— plán celkové spotřeby stavebních hmot a materiálů	275

6.5	Plánování dopravy	276
6.5.1	Místo a úloha plánu dopravy ve státním plánu	276
6.5.2	Hlavní ukazatele plánu dopravy	278
7	Plánování rozvoje životní úrovně	280
7.1	Přístupy k plánování životní úrovně	280
7.1.1	Základní pojmy plánování životní úrovně	280
7.1.2	Činitele rozvoje životní úrovně	283
7.1.3	Podmínky realizace hmotné spotřeby	284
7.2	Metodika plánování životní úrovně	285
7.2.1	Bilance peněžních příjmů a výdajů obyvatelstva	286
7.2.2	Plánování osobní spotřeby	286
	— plán rozvoje vnitřního obchodu	288
7.2.3	Plánování společenské spotřeby	288
	— bilance společenské spotřeby	290
7.3	Tendence ve vývoji životní úrovně	290
7.3.1	Tendence ve vývoji potřeb obyvatelstva	291
7.3.2	Tendence ve vývoji způsobu získávání prostředků k uspokojování potřeb	292
7.3.3	Tendence ve spotřebě a poptávce	293
8	Plánování vlastních nákladů, financí a cen	295
8.1	Úloha a postavení hodnotového plánování	295
8.2	Plánování vlastních nákladů	300
8.2.1	Podstata a úkoly plánování vlastních nákladů	300
8.2.2	Závislost vlastních nákladů na objemu výroby	302
8.2.3	Členění nákladů	305
8.2.4	Struktura vlastních nákladů a její vývojové tendence	307
8.2.5	Činitele vývoje vlastních nákladů	309
8.2.6	Ukazatele plánu vlastních nákladů	311
8.3	Plánování financí	313
8.3.1	Postavení a úloha finančního plánování	313
8.3.2	Finanční plánování v chozrasčotní sféře	315
8.3.3	Měnové plánování	317
	— úvěrový plán	318
	— pokladní plán	319
	— devizový plán	320
8.3.4	Státní rozpočet	321
8.3.5	Úhrnný finanční plán	323
8.4	Plánování cen	325
8.4.1	Plánování cen v cenových okruzích	325
	— plánování velkoobchodních cen	326
	— plánování nákupních cen	329
	— plánování zahraničně obchodních cen	331
	— plánování maloobchodních cen	335
8.4.2	Nástroje plánovitého vývoje cen	338
	— plán vývoje cen	338
	— tvorba cen nových výrobků	342
8.4.3	Působnost v tvorbě a kontrole cen	344
9	Národohospodářské bilance	346
9.1	Bilance národního hospodářství	346
9.1.1	Celková charakteristika bilance národního hospodářství	347

9.1.2	Hlavní úkoly a funkce bilance národního hospodářství	349
	— funkce informační	350
	— funkce analytická	351
	— bilance národního hospodářství jako nástroj kontroly souladu části národohospodářského plánu	352
	— bilance národního hospodářství jako východisko orientačních úvah o budoucím rozvoji národního hospodářství	353
	— bilance národního hospodářství jako základ makroekonomických ekonomickomatematických modelů	354
9.1.3	Metodika bilance národního hospodářství	354
	— bilance tvorby, rozdělení, znovurozdělení a užití národního důchodu	355
	— souvislosti reprodukčního procesu v bilanci národního hospodářství	361
9.1.4	Vývoj bilanční soustavy a národohospodářských bilancí v ČSSR	371
9.1.5	Hlavní směry zdokonalení soustav bilance národního hospodářství	373
9.2	Bilance národního hospodářství a systém národních účtů	376
9.2.1	Celková charakteristika národního účetnictví	376
9.2.2	Základní agregáty v systému národních účtů	382
9.2.3	Účastníci transakcí v systému národních účtů	387
9.2.4	Klasifikace ekonomických činností	387
9.2.5	Systém standardních účtů OSN	389
9.2.6	Srovnání systému bilance národního hospodářství a národních účtů	390
9.3	Bilance mezioborových vztahů	393
9.3.1	Schéma bilance mezioborových vztahů	394
9.3.2	Matematické vyjádření meziodvětvových bilancí	397
9.3.3	Zdroje informací	402
9.3.4	Klasifikace a agregace produkce	404
9.3.5	Metoda výpočtu hodnoty produkce a nákladů	405
9.3.6	Způsob ocenění produkce	405
9.3.7	Zařazení zahraničního obchodu	407
9.3.8	Investice, základní fondy a pracovníci	408
9.3.9	Využití bilančí mezioborových vztahů v plánování	409
10	Vývoj systému plánovitého řízení rozvoje národního hospodářství v Československu	413
10.1	Souhrnná charakteristika vývoje systému řízení	413
10.1.1	Zhodnocení vývoje systému řízení	413
10.1.2	Etapy vývoje systému řízení	414
10.1.3	Povaha cílů rozvoje	415
10.1.4	Vliv změn vnějších podmínek na československé hospodářství	417
10.1.5	Úloha zboží peněžních vztahů	418
10.2	Období let 1945 až 1952	420
10.2.1	Vliv mezinárodně politické a vnitropolitické situace na vývoj systému	420
	— stav hospodářství po osvobození v roce 1945	422
	— politické a hospodářské cíle v letech 1945 až 1952	423
10.2.2	Systém plánovitého řízení smíšeného hospodářství do roku 1948.	424
	— obecná charakteristika nástrojů řízení	424
	— vládní priority	425
	— materiálně technické zásobování	425

	— pracovní síly a odměňování	426
	— investiční výstavba	427
	— ceny	427
	— finance	428
	— organizační výstavba a úloha prvního dvouletého plánu na léta 1947 až 1948	429
10.2.3	Postupná přestavba systému řízení v letech 1949 až 1952	431
	— plány rozvoje odvětví a oblasti	431
	— plánování investic	432
	— plány práce a mzdového vývoje	432
	— plánování vlastních nákladů a nová cenová soustava	432
	— finanční plánování	436
	— státní arbitráž a hospodářské smlouvy	436
	— organizační výstavba řízení národního hospodářství	436
10.2.4	Hodnocení účinnosti systému řízení podle výsledků	437
10.3	Období let 1953 až 1957	440
10.3.1	Vnější a vnitřní politické podmínky rozvoje systému řízení	440
10.3.2	Politické a hospodářské cíle v letech 1953 až 1957	442
10.3.3	Systém řízení zavedený k 1. 1. 1953	442
	— obecná charakteristika systému	442
	— zvláštnosti sovětské soustavy v době jejího přejímání	443
	— proporcionalita, mobilizačnost plánů a trvalé napětí mezi zdroji a užitím	445
	— časový horizont rozhodování	445
	— plný soulad hmotných a hodnotových vztahů na makroekonomické úrovni	445
	— varianty rozvoje	447
	— rozpis ročního plánu hlavním nástrojem řízení	447
	— samostatnost, odpovědnost a zainteresovanost podniků	448
	— chozrasčot jako metoda řízení socialistických podniků	448
10.3.4	Vybrané problémy řízení v letech 1953 až 1957	450
	— materiálně technické zásobování	451
	— pracovní síly a jejich odměňování	453
10.3.5	Hodnocení systému řízení podle dosažených výsledků	459
10.4	Období let 1958 až 1961	461
10.4.1	Vývoj vnějších a vnitřních podmínek koncem padesátých let	461
10.4.2	Direktivy celostátní konference KSC z roku 1956	
	pro zdokonalení systému řízení	462
10.4.3	Charakteristika systému řízení v letech 1958 až 1961	464
	— úloha plánu a soustava hmotné zainteresovanosti	464
	— charakteristika soustavy dlouhodobých normativů	465
	— působení soustavy na hmotnou zainteresovanost	467
	— změny v organizaci řízení	468
10.4.4	Hodnocení soustavy řízení podle dosažených výsledků	468
10.5	Období let 1962 až 1970	471
10.5.1	Příčiny návratu k systému centrálního operativního řízení	471
10.5.2	Vývoj hospodářství a systému řízení po roce 1963	474
10.5.3	Zásady pro zdokonalení systému řízení přijaté v lednu 1965	475
10.5.4	Urychlení realizace ekonomické reformy a formulování tzv. cílového řešení	478
10.5.5	Zastavení nepříznivých tendencí vývoje v roce 1969	479
10.6	Období let 1971 až 1980	479
10.6.1	Realizace úkolů XIV. sjezdu KSC	479
10.6.2	Směry zdokonalování systému řízení v období let 1975 až 1980	481
10.7	Závěr	484

11	Směry zdokonalování systému plánovitého řízení v zemích RVHP	486
11.1	Teorie a praxe zdokonalování systému plánovitého řízení rozvoje národního hospodářství	486
11.2	Hlavní směry výzkumu zdokonalování systému řízení v zemích RVHP	488
11.3	Prognostická činnost řízená státem	490
11.3.1	Současný stav prognostiky v socialistických zemích	490
11.3.2	Bulharsko	491
11.3.3	Maďarsko	491
11.3.4	Německá demokratická republika	492
11.3.5	Polsko	493
11.3.6	Rumunsko	493
11.3.7	Svaz sovětských socialistických republik	494
11.4	Společné vypracovávání prognóz vývoje jednotlivých odvětví zeměmi RVHP	494
11.5	Vývoj spolupráce zemí RVHP při plánování	495
11.5.1	Nové nástroje hospodářské spolupráce	495
11.5.2	Metodologické a institucionální předpoklady společného plánování	498
11.6	Změny ve vztazích centrálního a podnikového řízení	500
11.6.1	Závaznost státního plánu rozvoje	500
11.6.2	Změny v organizační výstavbě	501
11.6.3	Další rozvoj chozrasčotní samostatnosti	501
11.6.4	Vnější podmínky a nástroje chozrasčotu podniku	503
11.6.5	Účast pracujících na řízení	503
12	Pokusy o hospodářské plánování v nesocialistických zemích	505
12.1	Zvláštnosti vzniku plánování ve vyspělých kapitalistických zemích a v rozvojových zemích	505
12.1.1	Příčiny hospodářského plánování ve vyspělých kapitalistických zemích	506
12.2	Přechod od konjunkturních předpovědí ke krátkodobým plánům	511
12.2.1	Klasické metody konjunkturních předpovědí	511
12.2.2	Moderní metody krátkodobého plánování	512
12.3	Hospodářské plánování ve Francii	515
12.3.1	Motivy a vývoj plánování	515
12.3.2	Postavení plánu v systému řízení	516
12.3.3	Charakteristika metod a organizace plánování	517
12.4	Hospodářské plánování v dalších vyspělých kapitalistických zemích	520
12.4.1	Nizozemsko	520
12.4.2	Japonsko	521
12.4.3	Norsko	523
12.4.4	Velká Británie	523
12.4.5	Pokusy o dílčí plánování v USA	523
12.5	Pokusy o regulaci hospodářského rozvoje v nadstátním měřítku	524
12.6	Plánování hospodářského rozvoje v činnosti OSN	525
	Literatura	529